

Romana Głowicka-Woloszyn*, Joanna Stanisławska*, Karolina Ratajczak**

**Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, **Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu*

WYDATKI NA RESTAURACJE I HOTELE W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH ROLNIKÓW W POLSCE W LATACH 2005-2015

EXPENDITURE ON RESTAURANTS AND HOTELS IN FARM HOUSEHOLDS IN POLAND IN 2005-2015

Słowa kluczowe: gospodarstwa domowe rolników, wydatki gospodarstw domowych, wydatki na restauracje i hotele

Key words: household farmers, household expenditures, restaurant and hotel expenditures

JEL codes: D12, Z30

Abstrakt. Celem badań była ocena poziomu i częstości występowania wydatków na hotele i restauracje w gospodarstwach domowych rolników na tle pozostałych grup społeczno-ekonomicznych oraz diagnoza zmian tego zjawiska pomiędzy latami 2005, 2010 a 2015. Ponadto w pracy podjęto próbę identyfikacji wewnętrznych demograficznych i społeczno-ekonomicznych determinant popytu na hotele i restauracje w gospodarstwach domowych rolników. Analizy przeprowadzono na podstawie nieidentyfikowalnych danych pochodzących z badania *Budżetów gospodarstw domowych* przeprowadzonych przez GUS w latach 2005, 2010 i 2015.

Wstęp

Rozwój usług związanych ze spędzaniem i organizacją czasu wolnego, w tym usług gastronomicznych, związanych z podróżowaniem i zakwaterowaniem poza domem, kształtuje potrzeby i sposoby ich zaspokajania w społeczeństwie [Dąbrowska i in. 2010, Kwiatkowska, Levytska 2009, Gutkowska, Piekut 2016]. Według Krystyny Gutkowskiej i Marleny Piekut [2016, s. 15], „modne stało się obchodzenie uroczystości okolicznościowych w jednostkach gastronomicznych czy podróżowanie”. Według szóstej edycji raportu „Polska na talerzu”¹, około trzech czwartych Polaków odwiedza punkty gastronomiczne, a ponad połowa kawiarnie lub inne miejsca serwujące kawę lub herbatę [*Raport... 2016*].

K. Gutkowska i M. Piekut [2016] zwracały jednak uwagę, że na poziom wydatków na usługi gastronomiczne oprócz czynników ekonomicznych wpływają również determinanty związane z miejscem zamieszkania, ponieważ większe wydatki odnotowywane są na obszarach o gęstym zaludnieniu niż na obszarach wiejskich. Z badań przeprowadzonych przez Barbarę Chmielewską [2013] wynika, że rozwój infrastruktury drogowej, poprawa dostępności komunikacyjnej, w tym również poprawa stanu posiadania dóbr motoryzacyjnych przez wiejskie gospodarstwa domowe przyczyniły się do zwiększenia wydatków związanych z gastronomią i hotelami w wiejskich gospodarstwach domowych, chociaż zmiany te w większym stopniu dotyczyły wiejskich pozarolniczych gospodarstw domowych, a w mniejszym stopniu występowały w gospodarstwach domowych rolników.

Gospodarstwa domowe rolników są jednymi z rzadziej korzystających z wyżywienia i noclegów poza domem [Stanisławska 2012]. Jak zauważyły K. Gutkowska i M. Piekut, w tej grupie gospodarstw domowych „stopień wzajemnego przenikania się charakteru produk-

¹ Raport „Polska na talerzu” dotyczący zwyczajów gastronomicznych Polaków przygotowano na podstawie badania opinii publicznej, przeprowadzonego w lutym 2016 roku przez IQS na zlecenie MAKRO Cash & Carry metodą CAWI (wywiadów internetowych wspomaganych komputerowo z wykorzystaniem techniki *Real Time Sampling*) na reprezentatywnej próbie 1000 polskich internautów powyżej 18. roku życia [*Raport... 2016*, s. 3].

cyjnego i konsumpcyjnego gospodarstwa domowego wpływa na hierarchię odczuwanych i realizowanych potrzeb” [2014, s. 160-161], co skutkuje odmiennymi w odniesieniu do innych grup społeczno-ekonomicznych wzorcami konsumpcji.

Celem badań była ocena poziomu i częstości występowania wydatków na hotele i restauracje² w gospodarstwach domowych rolników na tle pozostałych grup społeczno-ekonomicznych oraz diagnoza zmian tego zjawiska pomiędzy latami 2005, 2010 a 2015. Sformułowano hipotezę, że w ostatnich latach pomimo dynamicznego rozwoju zjawiska korzystania przez gospodarstwa domowe z usług gastronomicznych i hotelowych, w grupie gospodarstw domowych rolników nie obserwuje się znaczącego wzrostu częstości i poziomu tego typu wydatków. Analizy przeprowadzono na podstawie nieidentyfikowalnych danych pochodzących z badania *Budżetów gospodarstw domowych* przeprowadzonych przez GUS w latach 2005, 2010 i 2015. Oceny zmian w częstości korzystania przez gospodarstwa domowe z usług związanych z wyżywieniem i zakwaterowaniem poza domem oraz zmian w poziomie wydatków ponoszonych na ten cel dokonano na podstawie wartości wskaźników dynamiki zjawisk [Wsocki, Lira 2005]. W szczególności w badaniach zastosowano jednopodstawowe przyrosty absolutne oraz przyrosty względne, przyjmując za podstawę porównań 2005 rok.

Wyniki badań

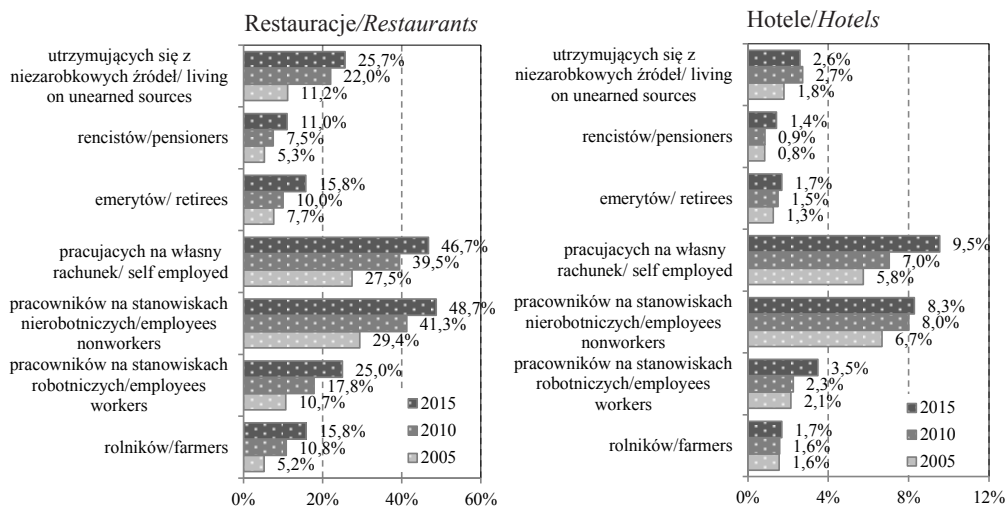
Częstość odnotowywania w budżetach domowych rolników zarówno wydatków na restauracje, kawiarnie, jak i hotele oraz inne formy zakwaterowania poza domem była w latach 2005, 2010 i 2015 prawie identyczna jak w gospodarstwach domowych emerytów i jedynie nieco wyższa w porównaniu z gospodarstwami domowymi rencistów (rys. 1) [por. Woroniecka-Laciejewicz, Terwińska 2008].

W 2005 roku zaledwie 5,2% gospodarstw domowych korzystało z restauracji barów i kawiarni i było to sześciokrotnie mniej niż w grupie gospodarstw domowych pracowników na stanowiskach nierobotniczych, które najczęściej odnotowywały tego typu wydatki w swoich budżetach (29,4% gospodarstw domowych). Niewątpliwie korzystanie z tego typu usług jest powiązane z sytuacją dochodową gospodarstw domowych [Janoś-Kresło 2006, Dąbrowska i in. 2010]. Gorsza w porównaniu z resztą gospodarstw domowych sytuacja dochodowa gospodarstw domowych rolników [GUS 2011, 2016] przekłada się na niższy budżet swobodnej decyzji, który obejmuje wydatki na organizację czasu wolnego, w tym również wydatki na restauracje i hotele.

Różnice w częstości korzystania z restauracji pomiędzy gospodarstwami domowymi rolników a pozostałymi grupami wynikają również ze zwyczajów żywieniowych powiązanych z samodzielną produkcją żywności. Około 95% gospodarstw domowych rolników korzysta z samozaopatrzenia w żywność, czyli spożycia naturalnego [Stanisławska i in. 2014, Kozera i in. 2014], co obecnie przy coraz większej świadomości zdrowego żywienia może nie sprzyjać korzystaniu z usług gastronomicznych poza domem i rozwijaniu się nowych zwyczajów żywieniowych. Innym czynnikiem wpływającym na korzystanie z usług gastronomicznych poza domem w gospodarstwach domowych rolników jest różnica w dostępności tego typu lokali na wsi i w mieście, co wpływa na zachowania społeczne, takie jak wybór miejsca spotkań i ich częstość [Kowalczyk 2014, Gutkowska, Piekut 2014].

W gospodarstwach domowych rolników odnotowano również małą dynamikę zmian tego zjawiska pomiędzy latami 2005 a 2015. Odsetek gospodarstw domowych rolników korzystających z usług gastronomicznych poza domem wzrósł pomiędzy badanymi latami o 10,6 p.p., do poziomu 15,8%, co było wielkością porównywalną z gospodarstwami domowymi emerytów (wzrost o 8,1 p.p.) oraz nieco większą niż w gospodarstwach domowych rencistów (wzrost o

² Określenie „wydatki na hotele i restauracje” zgodnie z *Metodologią badania budżetów gospodarstw domowych 2011* [GUS 2011a] obejmuje wydatki na restauracje, kawiarnie, bary, stolówki, bufety, uliczne punkty gastronomiczne (automaty sprzedażowe); zakwaterowanie (hotele, kwatery prywatne, schroniska, domy wypoczynkowe, kempingi, pozostałe).



Rysunek 1. Częstość występowania wydatków na hotele i restauracje w budżetach gospodarstw domowych rolników na tle pozostałych grup społeczno-ekonomicznych

Figure 1. Incidence of hotel and restaurant expenditure in farmer household budgets against other socio-economic groups

Źródło: opracowanie własne na podstawie [GUS 2006, 2011, 2016]

Source: own study based on [GUS 2006, 2011, 2016]

5,7 p.p.). Najwyższy wzrost odsetka gospodarstw domowych korzystających z restauracji i kawiarni odnotowano w gospodarstwach domowych pracowników na stanowiskach nierobotniczych oraz pracujących na własny rachunek (o ponad 19 p.p.) i oznaczało to, że niemal co drugie gospodarstwo domowe w tych grupach społeczno-ekonomicznych odnotowało w 2015 roku wydatki na usługi gastronomiczne poza domem (rys. 1).

W porównaniu z korzystaniem z restauracji i kawiarni jeszcze niższy odsetek gospodarstw domowych rolników korzystał z hoteli i innych form odpłatnego zakwaterowania poza domem. W latach 2005-2015 odsetek ten kształtował się prawie na stałym poziomie (1,6-1,7%). Rzadziej z hoteli korzystały jedynie gospodarstwa domowe emerytów (1,3-1,7%) oraz rencistów (0,8-1,4%).

Podobnie jak w przypadku usług gastronomicznych podstawowym czynnikiem determinującym częstość korzystania z hoteli i innych form zakwaterowania jest czynnik ekonomiczny, którym jest sytuacja dochodowa gospodarstw domowych. Grupy gospodarstw domowych rencistów, utrzymujących się z niezarobkowych źródeł, emerytów, pracowników na stanowiskach robotniczych i rolników w latach 2005 i 2010 dysponowały dużo niższym poziomem przeciętnego poziomu ekwiwalentnych dochodów rozporządzalnych (mediana) niż gospodarstwa domowe pracowników na stanowiskach nierobotniczych i pracujących na własny rachunek [Wołoszyn 2013, s. 316-317]. W tych czterech grupach gospodarstw domowych o najniższym poziomie dochodów rozporządzalnych najrzadziej odnotowano wydatki na hotele i inne formy odpłatnego zakwaterowania (rys. 1).

Wzrost realnego poziomu przeciętnych dochodów rozporządzalnych we wszystkich grupach gospodarstw domowych pomiędzy latami 2005 a 2010 – od ponad 20% w gospodarstwach domowych rencistów do niemal 40% w gospodarstwach domowych pracowników na stanowiskach robotniczych [Wołoszyn 2013, s. 316-317] – nie znalazł odzwierciedlenia w znaczącym wzroście częstości korzystania z hoteli przez członków gospodarstw domowych. Pomiędzy latami 2005 a 2010 bądź nie odnotowano zmian w częstości występowania tego zjawiska (gospodarstwa

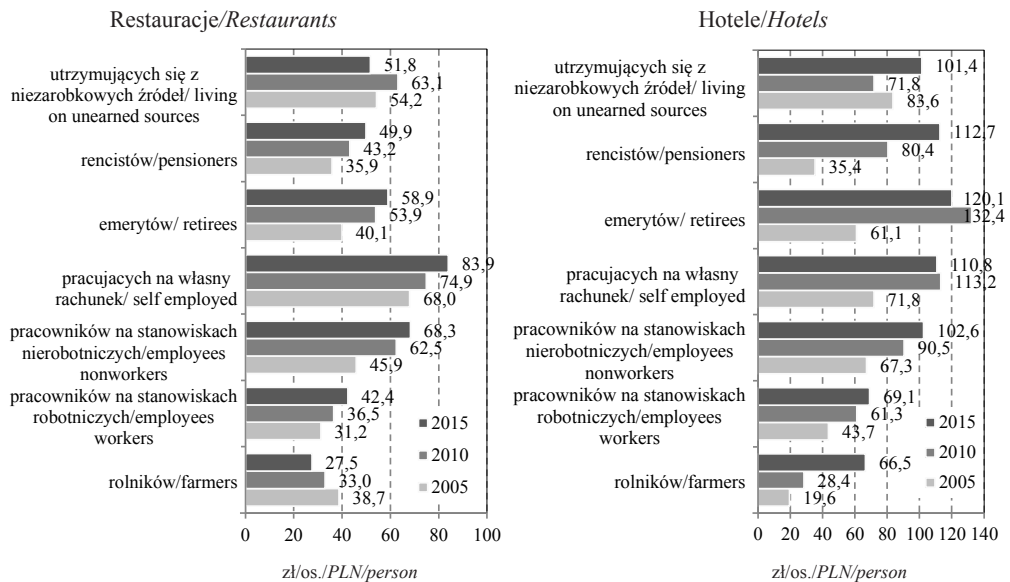
Tabela 1. Zmiany częstości występowania wydatków na hotele i restauracje w budżetach gospodarstw domowych rolników na tle pozostałych grup społeczno-ekonomicznych

Table 1. Changes in incidence of hotel and restaurant expenditure in farmer household budgets against other socio-economic groups

| Grupa społeczno-ekonomiczna/Socio-economic groups | Zmiany odsetka gospodarstw domowych, które odnotowały wydatki/Change in the incidence of expenditures [p.p.] | | | | | |
|--|--|---------------|---------------|---------------|---------------|---------------|
| | restauracje/ restaurants | | | hotele/hotels | | |
| | 2010/ 2005 | 2015/ 2010 | 2015/ 2005 | 2010/ 2005 | 2015/ 2010 | 2015/ 2005 |
| Rolników/Farmers | 5,6 | 5,0 | 10,6 | 0,0 | 0,1 | 0,1 |
| Pracowników na stanowiskach robotniczych/ Employees workers | 7,1 | 7,2 | 14,3 | 0,1 | 1,2 | 1,3 |
| Pracowników na stanowiskach nierobotniczych/ Employees nonworkers | 11,9 | 7,4 | 19,3 | 1,3 | 0,3 | 1,6 |
| Pracujących na własny rachunek/Self employed | 12,0 | 7,3 | 19,3 | 1,3 | 2,5 | 3,8 |
| Emerytów/Retirees | 2,3 | 5,8 | 8,1 | 0,2 | 0,2 | 0,4 |
| Rencistów/Pensioners | 2,2 | 3,5 | 5,7 | 0,0 | 0,6 | 0,6 |
| Utrzymujących się z niezarobkowych źródeł/ Living on unearned sources | 10,9 | 3,7 | 14,6 | 0,9 | -0,1 | 0,8 |

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1



Rysunek 2. Poziom miesięcznych wydatków na hotele i restauracje w gospodarstwach domowych rolników na tle pozostałych grup społeczno-ekonomicznych w latach 2005, 2010 i 2015 (w cenach stałych z 2015 roku)

Figure 2. Level of hotel and restaurant monthly expenditure in farmer household budgets against other socio-economic groups (in 2015 PLN p.c.)

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

domowe rolników i rencistów), bądź były one niewielkie. Największy wzrost (o 1,3 p.p.) zaobserwowano w gospodarstwach domowych pracowników na stanowiskach nierobotniczych lub pracujących na własny rachunek (tab. 1), co świadczy o wpływie na ten obszar konsumpcji innych czynników – pozaekonomicznych. W przypadku gospodarstw domowych emerytów i rencistów wpływ na to zjawisko mogą mieć ograniczenia związane z wiekiem i zdrowiem, ale w przypadku innych typów gospodarstw domowych (najbardziej zamożnych) raczej uwarunkowane było to modą i naśladownictwem.

Pomimo wzrostu pomiędzy latami 2005 a 2015 odsetka gospodarstw domowych rolników, które w swoich budżetach odnotowały wydatki na żywnienie poza domem o ponad 10 p.p., przeciętny poziom tych wydatków obniżył się o 29% (rys. 2, tab. 2). Poza gospodarstwami domowymi, które utrzymują się z niezarobkowych źródeł, była to jedyna grupa społeczno-ekonomiczna gospodarstw domowych, która odnotowała spadek wydatków na ten rodzaj konsumpcji. W roku 2005 przeciętne miesięczne wydatki realne na restauracje i kawiarnie w gospodarstwach domowych rolników wynosiły około 39 zł, a w 2015 roku niecałe 28 zł w przeliczeniu na jednego członka gospodarstwa domowego (rys. 2). Ich poziom, w porównaniu z wydającymi najwięcej na ten rodzaj konsumpcji gospodarstwami domowymi pracujących na własny rachunek był 3-krotnie mniejszy. Natomiast w odniesieniu do kolejnej najmniej wydającej na ten cel grupy gospodarstw domowych pracowników na stanowiskach robotniczych, był niższy o około 35%.

W gospodarstwach domowych rolników odnotowano zaś pomiędzy latami 2005 a 2015 wyjątkowo duży wzrost poziomu wydatków na hotele i inne formy zakwaterowania poza domem – niemal 3,4-rakzy. W 2005 roku przeciętny poziom wydatków na ten cel wynosił niecałe 20 zł w przeliczeniu na osobę miesięcznie, a w 2015 roku – 66,5 zł (wzrost o niemal 240%). Należy jednak zaznaczyć, że w porównaniu z pozostałymi grupami gospodarstw domowych był to nadal najniższy poziom wydatków na ten rodzaj konsumpcji (rys. 2, tab. 2).

Tabela 2. Zmiany poziomu wydatków na hotele i restauracje w gospodarstwach domowych rolników na tle pozostałych grup społeczno-ekonomicznych

Table 2. Changes in the level of hotel and restaurant expenditure in farmer household budgets against other socio-economic groups [%]

| Grupa społeczno-ekonomiczna/ <i>Socio-economic groups</i> | Zmiany poziomu wydatków/ <i>Change in the level of expenditures [%]</i> | | | | | |
|---|---|---------------|---------------|--------------------------|---------------|---------------|
| | restauracje/ <i>restaurants</i> | | | hotele/ <i>hotels</i> | | |
| | 2010/ 2005 | 2015/ 2010 | 2015/ 2005 | 2010/ 2005 | 2015/ 2010 | 2015/ 2005 |
| Rolników/ <i>Farmers</i> | -14,9 | -16,5 | -29,0 | 45,4 | 133,7 | 239,7 |
| Pracowników na stanowiskach robotniczych/ <i>Employees workers</i> | 17,0 | 16,1 | 35,8 | 40,4 | 12,7 | 58,3 |
| Pracowników na stanowiskach nierobotniczych/ <i>Employees nonworkers</i> | 36,2 | 9,3 | 48,9 | 34,6 | 13,3 | 52,5 |
| Pracujących na własny rachunek/ <i>Self employed</i> | 10,1 | 12,1 | 23,4 | 57,6 | -2,1 | 54,3 |
| Emerytów/ <i>Retirees</i> | 34,7 | 9,3 | 47,2 | 116,8 | -9,3 | 96,7 |
| Rencistów/ <i>Pensioners</i> | 20,6 | 15,3 | 39,0 | 127,4 | 40,1 | 218,5 |
| Utrzymujących się z niezarobkowych źródeł/ <i>Living on unearned sources</i> | 16,4 | -18,0 | -4,5 | -14,1 | 41,2 | 21,4 |

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, że częstość występowania w budżetach domowych gospodarstw domowych rolników wydatków na restauracje, kawiarnie, hotele i inne formy zakwaterowania poza domem jest porównywalna z wydatkami w gospodarstwach emerytów i nieco tylko wyższa od gospodarstw rencistów. Natomiast jest ona znacząco niższa od częstości odnotowywania tego typu wydatków w budżetach pozostałych badanych grup, a w szczególności pracujących na własny rachunek i pracowników na stanowiskach nierobotniczych. Niewielka była dynamika zmian tego zjawiska w badanym okresie, czyli od 2005 do 2015 roku. Również analizując wielkości wydatków zarówno na usługi gastronomiczne, jak i hotelowe w gospodarstwach domowych rolników, można stwierdzić, że są one na najniższym poziomie ze wszystkich badanych grup. Dystans ten zaobserwowano w całym badanym okresie. Uzyskane wyniki badań pozwoliły na pozytywne zweryfikowanie hipotezy badawczej.

Może to wskazywać, że zarówno niewielka częstość, jak i niski poziom wspomnianych wydatków w dużej mierze wynikał z sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych rolników, ale również ze specyfiki ich funkcjonowania. Z jednej strony, gospodarstwa rolników, podobnie jak emerytów i rencistów, charakteryzują się najniższymi dochodami w porównaniu z pozostałymi grupami społeczno-ekonomicznymi, a więc niższym budżetem swobodnej decyzji, co w konsekwencji skutkuje mniejszą aktywnością tych osób w życiu społeczno-towarzyskim.

Również specyfika pracy w gospodarstwie rolnym, wiążąca się z dużym zaangażowaniem czasowym, głównie w okresie wakacyjnym, nie sprzyja wyjazdom na wczasy czy wycieczki i tym samym wydatkom na usługi hotelowe, w porównaniu z gospodarstwami domowymi utrzymującymi się z innych form zarobkowania. Zaobserwowany w gospodarstwach domowych rolników spadek wielkości wydatków na gastronomię może mieć związek z silnym powiązaniem sfery produkcji i konsumpcji (spożycie naturalne) w tej grupie gospodarstw domowych, co w powiązaniu z rosnącą świadomością zdrowego i ekologicznego żywienia może nie sprzyjać korzystaniu z usług gastronomicznych poza domem. Wśród czynników niesprzyjających wzrostowi częstości wydatków na restauracje i hotele w gospodarstwach domowych rolników należy wymienić ograniczoną dostępność na wsi do tego typu usług.

Literatura/Bibliography

- Chmielewska Barbara. 2013. Zmiany poziomu i struktury wydatków gospodarstw domowych jako wyraz przemian społecznych na wsi (Changes in the level and structure of household expenditures reflect social changes in the rural areas). *Journal of Agribusiness and Rural Development* 2 (28): 19-31.
- Dąbrowska Anna, Krystyna Gutkowska, Mirosława Janoś-Kresło, Irena Ozimek. 2010. *Servicyzacja konsumpcji w polskich gospodarstwach domowych. Uwarunkowania i tendencje* (Servicization of consumption in Polish households. Conditions and trends). Warszawa: Difin.
- GUS. 2006, 2011, 2016. *Budżety gospodarstw domowych w 2005, 2010, 2015 roku* (Household budgets in 2005, 2010, 2015). Warszawa: GUS.
- GUS. 2011a. *Metodologia badania budżetów gospodarstw domowych* (Methodology for examining household budgets). Warszawa: GUS.
- Gutkowska Krystyna, Marlena Piekut. 2014. Konsumpcja w wiejskich gospodarstwach domowych (Consumption in rural households). *Więś i Rolnictwo* 4 (165): 159-178.
- Gutkowska Krystyna, Marlena Piekut. 2016. Korzystanie z usług gastronomicznych przez Polaków (The use of catering services by Poles). *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. Polityki Europejskie, Finanse i Marketing* 16 (65): 15-24.
- Janoś-Kresło Mirosława. 2006. Aktywność kulturalna Polaków (Cultural activity of Poles), *Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów. Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów SGH* 70: 97-112.
- Kowalczyk Andrzej. 2014. Od street food do food districts – usługi gastronomiczne i turystyka (From street food to food districts – gastronomy services and culinary tourism in an urban space). *Turystyka Kulturowa* 6: 6-31.

- Kozera Agnieszka, Romana Głowicka-Wołoszyn, Joanna Stanisławska. 2014. Rola samozaopatrzenia w gospodarstwach domowych w Polsce w układzie grup społeczno-ekonomicznych ludności (The role of self-supply across the socio-economic groups of households in Poland). *Marketing i Rynek* 6: 387-399.
- Kwiatkowska Edyta, Ganna Levytyska. 2009. Rynek usług gastronomicznych w Polsce na początku XXI wieku (Polish foodservice market at the beginning of XXI century). *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* 74: 91-102.
- Raport „Polska na talerzu” (The report „Poland on the plate”), 2016. MAKRO Cash & Carry, <http://www.mediamakro.pl/pr/369536/pizzerie-food-trucki-czy-targi-sniadaniowe-najnowsze-trendy-w-raporcie>.
- Stanisławska Joanna. 2012. Kształtowanie się wydatków na restauracje i hotele w gospodarstwach domowych w Polsce (Trends in expenditures on restaurants and hotels in households, separated by socio-economic groups of population in Poland). *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu* 236: 199-210.
- Stanisławska Joanna, Agnieszka Kozera, Romana Głowicka-Wołoszyn. 2014. Samozaopatrzenie a sytuacja finansowa gospodarstw domowych rolników w Polsce w 2010 roku (Self-supply and the financial situation of farmers' households in Poland in 2010). *Roczniki Naukowe SERiA XVI* (1): 195-200.
- Wołoszyn Andrzej. 2013. Nierówności dochodowe w gospodarstwach domowych rolników na tle innych grup społeczno-ekonomicznych w Polsce w latach 2005 i 2010 (Income inequality among farmer households against other socio-economic groups in Poland in 2005 and 2010). *Roczniki Naukowe SERiA XV* (6): 313-319.
- Woroniecka-Leciejewicz Irena, Małgorzata Terwińska. 2008. Preferencje konsumpcyjne a struktura wydatków gospodarstw domowych w Polsce (Consumption preferences and the structure of household expenditures in Poland). *Zeszyty Naukowe WITZ. Współczesne Problemy Zarządzania* 1: 29-58.
- Wysocki Feliks, Jarosław Lira. 2005. *Statystyka opisowa* (Descriptive statistics). Poznań: Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu.

Summary

The study aimed to assess changes in the incidence and the level of hotel and restaurant expenditure in farmer household budgets between 2005, 2010, and 2015 against the backdrop of other socio-economic groups. Moreover, an attempt was made to identify preference-shaping demographic, social and economic determinants of the demand for these services. The analysis drew on source data from individual microdata of Household Budget Survey conducted by the Central Statistical Office in 2005, 2010, and 2015.

Adres do korespondencji
dr Romana Głowicka-Wołoszyn (orcid.org/0000-0002-1039-3261)
dr Joanna Stanisławska (orcid.org/0000-0002-0028-140X)
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Katedra Finansów i Rachunkowości
ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań
e-mail: roma@up.poznan.pl, stanislawski@up.poznan.pl

dr Karolina Ratajczak (orcid.org/0000-0001-6536-1649)
Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu
Katedra Ekonomiki Turystyki i Informatyki
ul. Królowej Jadwigi 29/37, 61-871 Poznań
e-mail: ratajczak@awf.poznan.pl